

Affairs of Ukraine, the attractiveness of working there, expectations and real possibilities of a policeman. It has been defined that the syndrome of «emotional burnout» is: the reaction of a policeman's organism and psychological sphere, which arises as a result of prolonged exposure to stresses of medium intensity, caused by his professional activity; the result of an unmanageable long-term stress; a mental state characterized by the emergence of emotional emptiness and fatigue caused by professional activity, and combines emotional emptiness, depersonalization and reduction of professional achievements; a type and precondition of professional deformation of a person.

Key words: *«emotional burnout» syndrome, professional activity, extreme situations, auto-psychological and professional competence, components of the professional activity effectiveness. determinants of the «emotional burnout», emotional exhaustion, resistibility, tension, employees of the National Police.*

Стаття надійшла 20 грудня 2018 р.

УДК 351.8:159.0

М. П. Козирєв

ПСИХОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОТ

З'ясовано головні види етнічних спільнот і їхні психологічні ознаки, чинники, умови визнання групи етнічною спільністю, роль націоналізму в творенні нації, структуру національної психології, яка охоплює системотворчий і динамічний компоненти. Продемонстровано роль етнічних спільнот у соціальному прогресі. Охарактеризовано процеси взаємодії: асиміляцію, ізоляціонізм, сепарацію, інтеграцію, космополітизм.

Ключові слова: *етнічна спільнота, ознаки, чинники, структура національної психології, етнічні процеси.*

Постановка проблеми. Національна психіка – це реальне явище, що виявляється у вчинках і поведінці людей, їх груп та впливає на інші форми суспільної свідомості. Етнічне буття людини впливає на побут, культуру, характер людей, традиції, звичаї, спільні історичні долі й інші об'єднувальні фактори, що виходять за межі природно-географічного середовища. Проте етнос, будучи за своїм походженням пов'язаним із природою та тривалою генетичною еволюцією, свої головні характеристики отримує в соціально-культурному та психологічному оформленні, і вони передаються від покоління до покоління через історичну пам'ять, через засвоєння культурних надбань, традицій тощо.

Стан дослідження. Здійснений аналіз дає змогу стверджувати, що дослідження проблеми національної психології етнічних груп є актуальним у сучасному науковому просторі. Дуже важливою ця проблема є й для України в умовах процесу відродження української нації, відстоювання суверенітету, територіальної цілісності та незалежності. Теорія інтегрального націоналізму Д. Донцова, Ю. Липи, М. Сціборського, історіософія В. Липинського, націологія О. Бочковського, соціоісторичне та політико-правове обґрунтування ідеології самостійництва у працях Л. Ребета, аналіз української національної самосвідомості у філософсько-політичних концепціях О. Оглобліна й І. Лисяка-Рудницького, розгляд історії української культури як процесу національної самоідентифікації у дослідженнях Є. Маланюка, з'ясування особливостей української філософії як відображення своєрідності національного духу в працях І. Мірчука, Д. Чижевського, В. Олексюка, О. Кульчицького, М. Шлемкевича та інших дослідників зробили вагомий внесок в усвідомлення історичної долі українського народу, духовних основ його життєдіяльності, перспектив національного відродження. Дослідження національної психології здійснюються у межах етнопсихології (П. Гнатенко, М. Пірен); етносоціології (В. Євтух, О. Хижняк), етнології (С. Лур'є, В. Тишков), етнографії (С. Токарев), соціально-культурної антропології та психології (В. А. Тишков, Л. П. Нагорна), соціальної психології (І. Кон, Н. Лебедева, А. Татарко, П. Шихірева та ін.).

Різні аспекти психології національних спільнот розглядаються в працях В. Андрущенко, А. Астаф'єва, Є. Бистрицького, В. Борисенко, О. Вишневецького, Л. Губерського, Г. Дашутіна, П. Кравченка, В. Крисаченка, І. Кресіної, В. Кременя, В. Лісового, І. Лосіва, М. Михальченка, Т. Метельової, М. Мокляка, М. Обушного, М. Рябчука, З. Самчука, М. Степико, З. Шведа, А. Шевцової, О. Шморгуна та ін. Водночас недостатньо досліджені компоненти національної психології, її структурні та динамічні компоненти форми її вияву, психологічні компоненти етнічної взаємодії тощо. Тому соціальна, політико-психологічна значущість окресленої проблеми та її недостатнє вивчення зумовили мету статті, яка полягає у теоретичному аналізі психології національно-етнічних груп.

Виклад основних положень. Національно-етнічні групи – це великі групи представників однієї нації або одного етносу, що охоплюють тисячі й мільйони людей, пов'язаних загальними зовнішніми і внутрішніми, психологічними рисами. Якщо йти від простого до складного, це рід і плем'я, народ і нація, раса і етнос. Соціально-етнічні спільноти посідають важливе місце з-поміж соціальних спіль-

нот, є найбільш сталими історично сформованими угрупованнями людей, взаємини між якими – важливий фактор історичного розвитку людства.

Британський соціолог Ентоні Дейвід Сміт (1939–2016), вважає, що етносам характерні такі психологічні ознаки: власне ім'я, аби мати змогу ідентифікувати себе та говорити про «суть» спільноти; міф про спільне походження, який містить ідею однорідного витоку в часі й просторі та який дає етносам відчуття уявної спорідненості; спільна історична пам'ять; один чи декілька елементів спільної культури (які зазвичай охоплюють релігії, звичаї, мову); прив'язаність до Батьківщини – землі, на якій етнос не обов'язково проживає фізично, – важлива символічна прив'язаність до землі предків, як є у випадку діаспорних народів; усвідомлення своєї єдності, принаймні в якійсь частині населення [1, с. 56].

Для визнання будь-якої групи етнічною спільністю потрібна наявність щонайменше однієї з таких умов: члени спільноти усвідомлюють свою належність до неї; спільне походження членів спільноти; члени спільноти володіють мовною і культурною єдністю; є внутрішня соціальна організація, нормується ставлення всередині спільноти і контакти з оточенням.

Етнічні спільноти мали різну форму – від первісного стада людей до сучасних націй. У кожній із цих форм відображено рівень розвитку та характер соціального виробництва, виробничих сил, а також особливості взаємин і видів зв'язків у соціумі [2, с. 29]. З розвитком цивілізації спостерігається ускладнення спільності, формування внутрішньої структури. Загалом можна виокремити такі етапи розвитку етнічних спільнот.

Рід – група кровних родичів, які ведуть своє походження по одній лінії та усвідомлюють себе нащадками загального предка (реального або міфічного), мають загальне родове ім'я, потреби й інтереси, що виявляються в єдиних соціально-політичних діях.

Основними характерними *рисами роду* були первісний колективізм, відсутність приватної власності, моногамної сім'ї. Людина психологічно була розчинена в роді, вона не виокремлювала себе з нього. Її свідомість була я-сінтонно інтегрованою (інтеграція, яка сприймається як єдина правильна й гідна наслідування) щодо родового середовища. Родове суспільство послідовно пройшло два етапи розвитку – епоху материнського і епоху батьківського роду.

У *материнському роді* виробничі відносини людей зазвичай збігалися з відносинами між кровними родичами. Водночас рід був економічним і соціальним осередком первісного суспільства. Перехід

до другого етапу родового ладу – *епохи батьківського роду* – пов'язаний із тим, що економічним осередком суспільства стає велика патріархальна сім'я. До цього часу належить і початок поділу родових відносин і поступова зміна їх територіальними. Патріархальні сім'ї різних родів, що живуть поряд, утворюють сусідську общину. Виникає мала сім'я як економічний осередок суспільства. Розпадаючись, родові відносини поступаються місцем соціальним.

Плем'я. Об'єднання двох або більше родів утворює плем'я. Це вища форма безпосередньо політичної організації на основі певної кількості родів і сімейно-родових кланів на загальній етнічній основі. Плем'я – достатньо автономне об'єднання, що відокремлюється на основі володіння власною мовою або діалектом, власними звичаями, характерними іменами, традиціями й віруваннями, власними тотемами, що виражають їх відчуття відособленості. Плем'я завжди мало межі внутрішньої формальної політичної організації: мало вождя або раду вождів, власні спеціалізовані групи озброєних осіб для захисту території, з якою й було пов'язане плем'я.

Народ. У давнину, починаючи з античного періоду, слово «народ» уживалося стосовно тієї частини населення, яка добувала свій хліб фізичною працею, отже, воно передусім ототожнювалося з селянством. Ця традиція зміцніла в добу романтизму, в першій половині XIX ст., коли на тлі піднесення фольклорних досліджень саме в селянстві побачили головного носія етнічних традицій, тому поняття «народний» та «етнічний», «національний» уживалися як синонімічні. У XX ст. слово «народ» набуло універсального характеру. Його почали вживати стосовно етнічних груп і різних соціальних об'єднань; ним позначаються стабільні й тимчасові, організовані й стихійні людські скупчення, групи чи зібрання, працюючі маси населення тощо.

Народність. Дослідники почали визначати народність як рівень етноісторичної зрілості, що відповідає першому етапові класового суспільства (починаючи з рабовласницького). Відтак і сьогодні народностями називають людські спільноти, які виникли на основі злиття племінних об'єднань, передували націям і мали такі риси, як спільність мови, території, економічних і культурних зв'язків [3, с. 128]. Народність – це форма спільноти людей, що історично виникає за родоплеменною спільністю і формується на певній території при натурально-господарській діяльності у процесі злиття, консолідації різних племен завдяки створенню єдиної мови, культури, традицій, обрядів.

Нація. Об'єктивно роди і племена під час історичного розвитку об'єдналися в нації (від латинського слова *patio* – плем'я, народ). Це

великі історичні спільноти людей, що складаються в ході формування спільності, їх території, економічних зв'язків, літературної мови, низки особливостей культури, характеру і психіки загалом. Іноді виникнення націй розглядається як просте продовження й ускладнення родо-племінних зв'язків. У низці західних етнопсихологічних і політико-психологічних концепцій як основної, а іноді просто єдиної ознаки нації досі фігурує «національний дух» (національна свідомість, національний характер). У інших варіантах нація розглядається як психологічне поняття, «несвідома психологічна спільність» або ж зводиться до спільності національного характеру, що сформувався на основі спільності долі, до союзу однаково мислячих людей.

Класичне визначення поняття «нація» належить французькому вченому Ернесту Ренану (1823–1892), яке міститься у його праці «Що таке нація?». «Нація, – наголошував Е. Ренан, – це кінцевий результат довготривалої роботи, жертвності й відданості... Нація – це велика спільність, створена розумінням, усвідомленням жертви, колись принесеної, і готовністю до нової [жертви]. Вона існувала в минулому, вона відновлюється в сучасності реальною дією: розумінням, чітко висловленим прагненням продовжувати життя спільноти. Існування нації... – це щоденний плебісцит...» [4, с. 89].

Важливим чинником формування і становлення нації, на думку американського вченого Б. Шейфера, є націоналізм, який характеризують такі ознаки і цінності: кордони (географічні чи етнічно-культурні, чи ті й інші); ідея неподільності, єдності нації; суверенність, за допомогою якої досягається формальна рівність з іншими націями. Суверенність зазвичай ототожнюється з наявністю самостійної держави; ідея, згідно з якою влада є легітимною тоді, коли вона підтримується народом і слугує інтересам народу (нації); ідея ототожнення населення з нацією; безпосереднє ототожнення індивідів із нацією, «безпосереднє членство». Особистість як частина нації є рівною з іншими членами нації; культура (мова, спільні цінності, вірування, звичаї тощо); уявлення про існування нації в часі, в минулому й майбутньому; спільні біологічні й спадкові риси; особливе ставлення до певної історичної, іноді навіть «священної» території [5, с. 18].

Раса. Це надвеликі ареальні групи людей, пов'язані єдністю походження, яке виражається в загальних спадкових морфологічних і фізіологічних ознаках, що варіюють лише в дуже незначних, цілком визначених межах, що історично сформувалися. Раси є не сукупностями людей, а сукупностями популяцій. Це означає відсутність особливих психологічних відмінностей, що принципово поділяють раси, на чому іноді наполягають деякі відверто расистські концепції.

Етнос. Під етносом або етнічною спільністю розуміють історичний вид стійкої спільності людей, представленої плем'ям, народністю, нацією або групою націй і національностей.

До особливостей етнічних спільнот належать такі фактори: етноси є найдавнішими природними людськими спільнотами, які виникли задовго до появи соціальних класів політичних державних утворень; етноси є індивідуальним, унікальним, неповторним феноменом. Вони відрізняються одні від одних не лише за своєю формою, а й за змістом свого існування, сутністю й характером. І саме ця неповторність й оригінальність форм і змісту існування етносів робить людство таким різноманітним та мозаїчним; основними ознаками етносу вважаються спільне походження, мова, культура, територія, релігія, традиції тощо; етногрупи постійно змінюються: одні революціонізують у наднаціональні спільноти (Європейський Союз, безуспішна спроба утворити «радянський народ»), другі зникають унаслідок асиміляції, треті виникають під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів (численні групи мігрантів у країни ЄС тощо) [1, с. 34].

Етнічні спільноти відіграють важливу роль у соціальному прогресі. Їхня значущість виявляється у такому: є одними з найдавніших соціальних утворень; становлять собою численні групи індивідів; оскільки етноси є носіями специфічних соціокультурних цінностей, історичного досвіду, вони відіграють важливу роль у соціалізації і окремих індивідів, і соціальних груп; беруть активну участь у політичних, культурних, економічних процесах і є, таким чином, однією з найважливіших соціальних складових суспільства [6, с. 72].

Національна психологія представників конкретних етнічних спільнот – результат тривалого і специфічного розвитку, на який впливало багато чинників [7, с. 186].

Соціально-політичний і економічний розвиток – під його впливом формується своєрідність усіх основних характеристик національної психіки, оскільки вона багато в чому залежить від суспільних та економічних відносин, специфіка вияву яких певним чином впливає на розвиток свідомості представників окремої етнічної спільноти.

Історичний розвиток етнічної спільноти – це відповідні межі багатьох просторових, часових трансформацій життя й особливостей психіки її представників, зовнішні та внутрішні атрибути яких визначають своєрідність зародження, функціонування й вияву національної психіки.

Вік етнічної спільноти свідчить про тривалість формування національної психіки людей, можливості її перспективного розвитку або деградації.

Міжнаціональні відносини етнічної спільноти, їх характер і історичні традиції впливають на характер формування і прояву національної свідомості та самосвідомості її представників, на специфіку й динаміку виявів почуттів до інших націй.

Культурний розвиток етнічної спільноти впливає на основні якісні характеристики національної психіки людей, специфіку естетичного, морального сприйняття оточуючого світу, ставлення до інших етнічних і соціальних груп.

Мова і писемність етнічної спільноти визначають своєрідність мислення її представників, відображають у своєму змісті різноманітність і багатство її світогляду, поглядів на особливості свого життя та діяльності. Кожна мова і писемність, фіксуючи у значенні слів результати пізнання дійсності, по-своєму її аналізують, по-своєму синтезують визначений у словах аналіз дійсності, по-своєму їх диференціюють і узагальнюють – залежно від умов, в яких вони формувалися.

Етнічним спільнотам доводиться взаємодіяти одні з одними, часто буває так, що етнічні меншини повинні пристосовуватися до стилю життя, прийнятого титульним етносом. У таких ситуаціях маємо справу з етнічною адаптацією. За своєю сутністю процес адаптації пов'язаний із процесом соціалізації, інтеріоризації норм і цінностей нового соціального середовища, способів предметної діяльності, а також форм соціальної взаємодії, що виникла в ньому.

Національна психологія має свою структуру, яка охоплює системоутворювальний і динамічний компоненти [6, с. 189–170]. До головних елементів системоутворювального компонента належать: національна самосвідомість, національний характер, національні інтереси й орієнтації, національні почуття й емоції, національні традиції і звички тощо. Динамічний компонент національної психології поданий мотиваційними, інтелектуально-пізнавальними, емоційно-вольовими, комунікативно-поведінковими, національно-психологічними особливостями.

Національно-психологічні особливості мають певні властивості, що відображають своєрідність закономірностей їх вияву. По-перше, вони, концентруючи у своєму змісті національну специфіку психологічних процесів і явищ, своєрідність взаємодії та спілкування, мають здатність детермінувати на рівні особистості або групи характер функціонування всіх інших психологічних явищ, надаючи їм особливу спрямованість. По-друге, важлива властивість національно-психологічних утворень – неможливість приведення їх специфіки до якогось спільного знаменника. По-третє, вони володіють більшою консервативністю і стійкістю порівняно з іншими психологічними явищами.

По-четверте, їх своєрідність. У кожній конкретній спільноті національна специфіка психічних процесів і станів, взаємодії, спілкування має свої характеристики, що утруднює їх сприйняття, вивчення й осмислення.

Процесу взаємодії етнічних спільнот характерні певні етнонаціональні процеси, які мають психологічну основу, з-поміж них виокремлюють.

Асиміляцію (від лат. *assimilation* – уподібнення) полягає у нівелюванні не тільки відмінностей між етносами в економічному й політичному планах, а й у зникненні або ж розчиненні культури національних меншин. Етнос, що асимілюється, втрачає свою мову, традиційну культуру, етнічну самосвідомість, переймаючи етнокультурні компоненти іншого етносу. В разі, коли процес обмежується запозиченням лише культурних компонентів, він називається акультурацією.

Ізоляціонізм, або сепаратизм. Передбачає відокремлення етнічної меншини у культурній, економічній і соціальній площинах від інших етнічних та національних груп і процес зосередження на власній групі. Сепаратизм виникає й відтворюється або спонтанно, або внаслідок прагнень і цілеспрямованих дій окремих етнічних спільнот, насамперед – частини їхньої еліти.

До процесів етнічного поділу належать *етнічна парціація і сепарація*. За *етнічної парціації* відбувається поділ етносу на декілька рівних частин, причому жодний із новоутворених етносів не ототожнює себе зі старим. На ранніх етапах історії етнічна парціація виявлялася у поділі племен на територіально відособлені частини, з часом її зумовлювало розмежування різних частин етносу державними кордонами. Так, у результаті появи державно-політичних кордонів з'явилися різні арабські народи.

Етнічною сепарацією називають відокремлення певної частини народу від основної, що зумовлює утворення самостійного етносу. Якщо за етнічної парціації вихідний етнос фактично припиняє своє існування, то за сепарації – продовжує. Причинами етнічної сепарації є: переселення частини вихідного етносу; державно-політичне відокремлення частини народу, релігійне відокремлення групи етносу. Іноді сепарацію зумовлювали політичне відокремлення частини певного народу, релігійні розбіжності. Аналізуючи етнічні процеси, потрібно враховувати тенденцію до відродження національних рухів, традицій, культури.

Етнічна дисперсизація (від лат. *dispersus* – розсіяний) – процес відокремлення від етносу окремих його частин, які не набули характеристик і властивостей самостійних етносів, а залишились чи стали субетносами або етнографічними групами.

Інтеграція (від лат. *integratio* – поповнення, відновлення). Інтеграція ґрунтується на толерантному ставленні й здатності всіх членів суспільства вільно взаємодіяти у соціумі. В цій моделі етнічної взаємодії є неприпустимим, щоб одна етнічна спільнота нав'язувала свою культуру і цінності іншій.

Виокремлюють міжетнічну і внутрішньоетнічну інтеграцію. Міжетнічна інтеграція є злиттям самостійних, але культурно і мовно споріднених народів у новий етнос, у процесі якого етнічна самосвідомість змінюється.

Внутрішньоетнічна інтеграція – внутрішнє злиття великого народу – відбувається у процесі стирання відмінностей між його групами без зміни самосвідомості членів. Консолідація може охоплювати етноси різних типів. Так, у результаті міжетнічної консолідації близькопоріднених племен невеликих етнічних груп утворювалися народи, а шляхом консолідації близьких народів – нації.

Вирізняють умови, від яких залежить етнічна інтеграція: подолання негативних установок і стереотипів щодо представників етнічних меншин; забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян країни (подолання стану відсутності громадянства, справедливий розподіл ресурсів, забезпечення верховенства закону); подолання соціально-економічних проблем, пов'язаних із придбанням необхідного житла, облаштуванням, гідним рівнем життя, подоланням безробіття, забезпеченням соціального захисту; здійснення заходів для збереження і розвитку культури й освіти етнічних меншин.

Етнічна міксація (від лат. *micseo* – з'єднувати, сплітати; *mixtus* – змішаний) – етнотрансформаційний процес утворення нового етносу шляхом злиття не пов'язаних спорідненістю і культурно- побутовими традиціями етнічних груп.

Маргінальність. Етнічна маргінальність виявляється як наявність у індивіда етнічних ознак, що характерні для представників різних народів, культур. Детермінує невизначеність особистості в системі етнічних відносин, вона виявляється у проміжному стані, бо належить до двох (або й більше) етнічних груп. У внутрішньому світі індивіда це відображається як несформованість, суперечливість цінностей, світогляду, життєвих позицій, інших психологічних позицій.

Особливим етнонаціональним процесом є *космополітизм*. Своєрідність його полягає в тому, що потреба саме в етнічній ідентичності ніби зникає взагалі, натомість маніфестується інша, позаетнічна спільнота, що орієнтується на загальнолюдські вартості, вважаючи етнічність ознакою світоглядної провінційності.

Висновки. Етнічні спільноти у своєму розвитку проходять тривалій і складний шлях – від роду племені до етносів, на який впливає

багато чинників: соціально-політичні, економічні, історичні, культурні, мова і писемність, вік, міжнаціональні відносини тощо. З-поміж численних етнічних процесів найважливішу роль відіграють процеси етнічної диференціації, дезінтеграції та інтеграції. Саме внаслідок цих і деяких інших психолого-етнічних процесів сформувалась дивовижна мозаїка сучасного багатонаціонального і поліетнічного світу та абсолютної більшості країн.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні впливу певних політичних сил на етнічні процеси, аналізі об'єктивних, закономірних процесів етнічної диференціації, дезінтеграції й інтеграції, ролі етнічного чинника у формуванні політичної нації тощо.

1. Сміт Ентоні. Національна ідентичність / з англ. пер. П. Тарашук. К.: Основи, 1994. 224 с.

2. Бех Ю. Космополітизм як світоглядно-ідеологічна платформа розбудови освіти XXI століття. *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис*. К.: Педагогічна преса, 2015. С. 11–16.

3. Гнатенко П. І. Національна психологія. Дніпропетровськ: Поліграфіст, 2000. С. 3–35.

4. Ренан Ернест. Собрание сочинений в 12 томах / пер. с франц. под ред. В. Н. Михайловского. Т. 6. К., 1902. С. 87–101.

5. Shafer V. *Faces of Nationalism New Realities and Old Myths*. New York. 1972. P. 17–20.

6. Римаренко Ю. І. Етнодержавознавство: теоретико-методологічні застави. К.: Ін-т держави і права НАНУ, 2001. 254 с.

7. Крысько В. Г. Социальная психология: учебник для вузов. 2-е изд. СПб., 2007. 432 с.

Kozyriev M. P. Psychology of national-ethnic communities

National-ethnic groups are large groups of representatives of one nation or one ethnic group, which include thousands and millions of people, connected by common external and internal psychological features. The conditions for recognizing the ethnic community are the following: members of the community are aware of their belonging to it; the common origin of the members of the community; members of the community have linguistic and cultural unity; there is an internal social organization, the attitude within the community and contacts with others is normalized. Ethnic communities have different forms – from the primitive herd of people to modern nations. It is possible to distinguish the following stages of development of ethnic communities: genus, tribe, people, nation, race, ethnic group.

National psychology of representatives of specific ethnic communities is formed in the result of the influence of many factors: socio-political, economic, cultural and historical development, national relations, language and writing. National psychology has its structure, which includes system-forming and dynamic

component. The main elements of the system of the forming component are: national identity, national character, national interests and orientations, national feelings and emotions, national traditions and habits, etc. The dynamic component of national psychology is represented by motivational, intellectual-cognitive, emotional-volitional, communicative-behavioral, national-psychological peculiarities. The process of interaction of ethnic communities is characterized by certain ethno national processes that have a psychological basis, among them there are: assimilation, isolationism or separatism, ethnic partitioning and separation, ethnic dispersion, integration (interethnic and intrinsic ethnic, ethnic fixation, marginality, cosmopolitanism).

Key words: *ethnic community, signs, factors, structure of national psychology, ethnic processes.*

Стаття надійшла 20 грудня 2018 р.

УДК 159.98

О. Б. Кузьо

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВІЙ ТЕРАПІЇ ТА ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІЇ

Здійснено порівняльний аналіз використання експерименту в когнітивно-поведінковій терапії та гештальт-терапії за такими критеріями: мета проведення експерименту, задіяна сфера особистості (когнітивна, емоційна); локус контролю; роль терапевтичного стосунку; важливі параметри в процесі інтервенції.

Досліджено механізми використання експерименту в психотерапії із залученням опису клінічного випадку. Крім пошуку відмінностей, описано і спільні аспекти використання експерименту в когнітивно-поведінковій терапії та гештальт-терапії.

Ключові слова: *когнітивно-поведінкова психотерапія, гештальт-терапія, експеримент, особливості проведення експерименту.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування системи охорони психічного здоров'я в Україні чимало запитань виникає щодо обговорення оптимальних і дієвих методів впливу на психіку людини. Вагоме місце у цій сфері посідають методи психотерапевтичного втручання, а поєднання клінічного бачення з науковим заслуговує на особливу увагу.